

Adriana TRANDAFIR în *Un spectacol de teatru după Aureliu Manea* de Chris Simion.

Adrian PALCU

Underground-ul iese la lumină

Cred că toată lumea e conștientă de faptul că – indiferent de domeniul de activitate – dacă tinerii pot fi (eventual) suspectați că nu aduc știință, experiență, echilibru sau rafinament, cu siguranță numai în cazul lor se poate vorbi de prospețime și dăruire necondiționată scopului propus. Sunt aspecte pe care le putem constata în varii teritorii, de la medicină la afaceri, de la informatică la științele politice, de la arta culinară la... toate celelalte arte. Luați un grup de tineri pasionați de un anumit domeniu și „implantați-i” într-un colectiv de oameni maturi (și post-maturi) care practică o anumită activitate din domeniul respectiv. Veți constata că – în scurt timp – tonusul, energia și chiar performanțele profesionale ale aceluia colectiv au crescut semnificativ.

Teatrul nu face excepție de la regula aceasta de aur, pe care unii o exultă cu frenezie, în timp ce alții o ignoră cu sistemă, dar (aproape) toți o invocă (evident, *pro domo*), aducând în discuție – atunci când lucrurile merg bine (ca și atunci când apar sincope) – conflictul dintre generații. De cele mai multe ori, generația matură, „bătrânii” – cum li se spune în (benignă) zeflemea, tind să așeze lucrurile pe un

făgaș al comodității, al moderației, sub eticheta echilibrului lipită acolo tocmai pentru a camufla inapetența lor de a se adapta cerințelor unei societăți vii, a cărei definiție e însăși perpetua schimbare. Căci adaptarea presupune o dinamică extrem de accelerată și solicitantă. Comoditatea duce, în majoritatea covârșitoare a cazurilor, la regres, nici măcar la stagnare. De conservare a unui statut sau a unor standarde, oricât de înalte ar fi ele, nu poate fi vorba atâta timp cât oceanul intereselor este mereu întors înspre creatorul artistic (actor, regizor, etc) nu înspre beneficiarul demersului (nimeni altul, decât publicul). Slujitorul devine astfel slujit – ceea ce nu e numai un oximoron, e chiar o catastrofă. Performanța (artistică) se obține doar alergând după ea, nu pretinzând că o deții. Atunci când ești convins că te afli, în sfârșit, în posesia ei, ai și pierdut-o.

Aradul e, din punct de vedere teatral, un spațiu paradoxal. Cu o instituție profesionistă de stat (mai mult decât) semicentenară, orașul nu figurează ca un reper semnificativ pe harta teatrală românească. Producțiile Teatrului de Stat (titulatură încărcată mai nou și cu numele lui „Ioan Slavici“, născut în apropiere, e adevărat, dar având legături sublime... cu reprezentarea scenică) în ultimele două decenii nu au trezit interesul criticii de specialitate, a selecționarilor festivalurilor de prestigiu ori a juriilor UNITER. Cât despre amatorii de teatru de prin partea locului...

Cauzele sunt variate, rarele excepții (turnee peste hotare la nivelul de schimburi culturale cu Serbia și Ungaria, recitaluri în cadrul unor manifestări festivaliere din apropiere – unul chiar aducător de premiu), sistemul de abonamente prin școlile orașului, inaugurarea de curând a unei mult așteptate Săli Studio (încă incompletă tehnic, ba chiar și acustic), neputând anula senzația de amorf și cenușiu. Dar nu despre problemele instituției cu pricina mi-am propus să dezvolt aici câteva idei.

În compensație, pe parcursul ultimului deceniu, Aradul și-a construit un autentic profil cultural din câteva manifestări festivaliere prestigioase, inițiate de oameni pasionați de arta scenică, legați, la un moment dat al existenței lor, într-un fel sau altul, de instituția cu pricina, dar luând între timp distanța cuvenită. Anul acesta se ajunge la a zecea ediție a Festivalului de Teatru Clasic (care nu mai are nevoie de prezentare, el se recomandă de la sine prin ținuta și exigența criteriilor de selecție – inițiator Ovidiu Cornea); aici se desfășoară anual *Festivalul Amifran* (reuniune rezervată liceenilor francofoni de pretutindeni, în care invitațiile se fac pe severe criterii estetice, plasând ștacheta performanțelor la un nivel incredibil de înalt, ținând seama că e vorba, totuși, de amatori – inițiator Florin Didilescu); aici a rezonat „Lovitura de teatru la București“, prelungind manifestarea cu un minifestin francofon care s-a intersectat cu proiectul *Les auteurs de l'ombre*.

Nu foarte deschis turneele particulare ale spectacolelor bucureștene, deși cererea publicului se manifestă semnificativ pe această direcție, spațiul cultural arădean, imprevizibil și (aparent) apatic, dă, din când în când, semnale că și-ar dori o reorientare spre valorile universale ale artei, dar... încă legile pieței reale sunt invitate să stea la coadă înaintea de a pătrunde pe scenele arădene.

Iată că aici, în orașul de pe Mureș, la inițiativa Casei de Cultură a Municipiului (director Ovidiu Balint) s-a născut, în urmă cu un an, un nou festival, care răspunde nevoii unui segment foarte activ de spectatori (nu foarte numeroși încă, dar fideli și receptivi): Festivalul de Teatru de Cameră și Underground. Lansat ca un week-end cu câte trei reprezentații pe seară în cluburile și spațiile deschise acestei zone a producțiilor teatrale, mai mult sau mai puțin surprinzător, inițiativa a stârnit ecolul pozitiv apt a determina amplificarea festivalului la dimensiunile unei săptămâni

întregi (ediția a II-a, 17–23 mai 2004), diversificând oferta la nu mai puțin de 26 de spectacole din București, Cluj, Târgu Mureș, Iași, Arad, dar și din Serbia sau Ungaria.

După cum era de așteptat, campionul nedezmintit al actualei (ca și al primei) ediții a fost Teatrul „Luni” de la Green Hours. De ce era de așteptat? Pentru că inițiativa lor, a celor de la Green, eminamente particulară, nu are altă șansă de eficiență (*stricto sensu*, dar mă gândesc și la cea culturală) decât calitatea, performanța, dinamismul ofertei. Lucru de care Voicu Rădescu e perfect conștient, el reușind să-și apropie acei creatori de teatru care au ceva de spus în câmpul noutății (fie că această noutate vizează adresarea teatrală, tematica, limbajul, aspectele de construcție a textului, de ambianță, ori de relație cu spectatorul) și care fac dovada unei seriozități profesionale dincolo de orice dubiu. Două dintre spectacolele prezentate de ei (în cochetul Club Frontiera, devenit de ceva vreme locul unor semnificative întâmplări artistice) au stârnit entuziasmul general: *Stop the tempo* și *Totul despre Al*, două miniaturi pe care le-aș caracteriza prin aceea că vorbesc tranșant, tăios, despre probleme la ordinea zilei pentru o generație care, intrată de foarte fragedă – cu toate motoarele turate – în viață, refuză ipocrizia maturilor scrobiți, cu aerele lor sapiențiale și cu existențele lor de succes (clădite de cele mai multe ori pe impostură, plătite prin grave demisii morale). Piesa Gianinei Cărbunariu e un protest, disperat dar păstrând aparența zâmbetului pe buze, de o radicalitate care ar trebui să dea de gândit celor care ocultează cu bună știință mesajele trimise societății de (foarte) tână generație. Ca orice organism viu, aceasta își găsește propriile modalități de a supraviețui, de a se dezvolta și a se impune, în cele din urmă. Un „Bravo!” sincer celor trei interpreți Rolando Matsangos, Maria Obretin, Paula Gheorghe și regizoarei-dramaturg, deopotrivă pentru acest spectacol care umblă la „tabloul cu siguranțe” al fiecărei conștiințe, pledând în primul rând pentru autenticitatea fiecărui gest, a fiecărei atitudini. În alt registru ne duce Cherie Vogelstein, cu a sa poveste-confesiune a două femei despre bărbatul iubit (unul și același pentru ambele). E vorba despre problemele cuplului, într-o societate mult mai aproape de normalitate, în care zbaterele psihicului uman se leagă de cu totul alte valori decât fronda socială, ori de frământările moral-existențiale. Chimia intimității unui cuplu e întotdeauna un subiect la modă, mai ales când ai știința de a o trece prin turnesolul sincerității totale, pigmentate cu un umor frust și puțin acid. Florin Piersic jr. deține aceste date esențiale, de data aceasta apelând, în calitate de regizor, la două actrițe (aici, excelente: Dorina Chiriac și Ana Ioana Macaria) din generația celor care nu au nici un fel de inhibiție în a alterna scena insituțională (cu publicul ei mai sobru) cu cea a cluburilor, unde contactul direct cu spectatorul presupune un plus de concentrare și de expresivitate. Din păcate, cea de-a treia propunere a Teatrului „Luni” (menită a înlocui peste noapte mult-așteptatul *Preludiu prelungit* care nu a mai ajuns la Arad) nu a depășit o modestă zonă a improvizației juvenile, fiind bifată în context ca o propunere oarecare.

Dacă cele două spectacole amintite mai sus au fost campioanele genului „underground”, la secțiunea „de cameră” s-au detașat tot două spectacole, jucate în miraculosul spațiu al Teatrului Vechi (cea mai veche clădire de teatru de pe actualul teritoriu al României), spațiu magic populat de porumbei sensibili la fenomenul artistic și de spiritele mari care au oficiat aici (Mihail Pascaly & comp): *Hess* și *Un spectacol de teatru*.

Primul, produs de Teatrul Ariel din Târgu Mureș pe textul Alinei Cadariu, în regia lui Gavril Cadariu și beneficiind de performanța actoricească mai mult decât

convingătoare a lui Nicu Mihoc, a confirmat încă o dată faptul că o scriitură de bună calitate motivează energii creatoare indiferent de stindardul sub care defilează, de scena sub reflectoarele căreia iese la public, acest *Hess* putând figura, fără nici un complex, în selecția oricărui festival teatral, de la cel mai clasic până la cel mai... Humorror. Am convingerea că pretutindeni succesul e același. Cel de-al doilea, semnat de Chris Simion la Compania *Daya*, are la bază piesa lui Aureliu Manea, dar merge pe linia unor improvizații de o savuroasă teatralitate. Motorul reprezentației, **temperamentală** Adriana Trandafir, ridică **temperatura** receptării entuziaste a spectacolului de către public, fără a **tempera** însă elanul ludic al colegilor ei mai tineri, ba intrând, cu frenezia-i caracteristică, în sarabanda gagurilor (improvizate sau nu) care ne reamintesc că teatrul are și menirea de a produce încântare, nu numai aceea (stimabilă, desigur într-o prețioasă ierarhie valorică) de a purifica conștiințe. Dedicat creației legendarului regizor român, spectacolul onorează personalitatea acestuia și pune în discuție – nu fără o undă melancolică – rostul inovației într-o artă atât de sensibilă ca cea patronată de zeița Thalia.

Directorul artistic al Festivalului, cel îndrituit cu selecția artistică, regizoarea Theo Herghelegiu, a venit cu câteva creații proprii, dintre care cea mai interesantă mi s-a părut *Viața lui Helge* de Sybille Berg, mai ales prin virtuțile textului ciudat și profund, fantast-metaforic, plutind într-un abur poetic bine alternat și dozat cu atât de specificul cinism al contemporaneității noastre cea de toate zilele. Cu regret, la nivelul acoperirii actoricești, acest tip de text reclama o anume experiență, un anume simț al spațiului scenic, pe care doar o parte dintre cei distribuți de Theo l-au probat peste nivelul de onorabilitate cu care deja regizoarea ne-a obișnuit.

În rest, am străbătut *O noapte tainuoasă* (Dan Vasile), am ascultat o poveste. *Despre Kolka* (Horațiu Mihaiu), am ieșit în stradă lângă o *Curbă periculoasă* (Fülöp Erzsébet – Tankó Erika), am băut o bere, două, trei „Locuind cu vampirul“ (Theo Herghelegiu) și... lista ar putea continua. Totuși, selecția spectacolelor, omogenitatea valorică și coerența ei, ar merita o discuție separată. Ca și respectarea selecției, odată întocmită. Au venit câteva montări (nu multe, e drept) care nu aveau ce căuta nici pe o scenă de amatori, după cum au lipsit alte câteva anunțate inițial. Rămâne de neînțeles absența de pe afiș a unui trupe așteptate cu mare febrilitate – Teatrul ACT.

În fine, instituția-organizatoare (după ce anul trecut a fost criticată pe motiv de invizibilitate în oferta de spectacole) a ieșit de data aceasta la rampă cu nu mai puțin de șase premiere, semnate de Ștefan Lordănescu, Laurian Oniga, Radu Dinulescu, Oana Leahu, Ioan Peter, Alexandra Gandi, diverse ca stil, pestrice valoric.

Pe perioada Festivalului, a mai fost un punct de interes, președintele UTE, Eli Malka, a ținut un curs (foarte apreciat și frecventat) de management teatral pentru cei interesați de cum se gestionează repertoriul și fondurile unei companii teatrale fie ea instituționalizată sau independentă.

Ce va fi la ediția a treia, vom vedea la anul. Până atunci, sunt semnale că Aradul teatral se apropie de o mult așteptată revigorare. La conducerea Teatrului de Stat a venit Ștefan Lordănescu, se anunță o stagiune Shakespeare, se vehiculează nume sonore ale regiei europene, care vor monta aici, se prefigurează o stagiune a „lupilor tineri“ la Sala Studio, se conturează modernizarea și îmbunătățirea dotării tehnice a acesteia, se fac pregătiri pentru ediția jubiliară a Festivalului de Teatru Clasic...

În această efervescență culturală, în sfârșit orientată decis spre normalitate, *mișcarea underground* va avea, cu siguranță, la Arad o poziție bine consolidată.